

Sygn. akt I Ca 288/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 listopada 2014 r.

Sąd Okręgowy w Elblągu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Ewa Pietraszewska

Sędziowie: SO Aleksandra Ratkowska

SO Dorota Twardowska (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Danuta Gołębiewska

po rozpoznaniu w dniu 19 listopada 2014 r. w Elblągu

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. O.

przeciwko B. J.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Iławie VI Zamiejscowego Wydziału Cywilnego z siedzibą w (...)

z dnia 24 czerwca 2014 r. sygn. akt VI C 231/14

uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w zakresie rozprawy z dnia 24 czerwca 2014r. z powodu nieważności i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Iławie VI Zamiejscowemu Wydziałowi Cywilnemu z siedzibą w (...) do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sygn. akt I Ca 288/14

UZASADNIENIE

Powódka Z. O. wniosła o zasądzenie od pozwanego B. J. kwoty 4.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Uzasadniając roszczenie powódka podała, iż kwota dochodzona pozwem stanowi sumę nakładów poczynionych przez nią w lokalu mieszkalnym należącym obecnie do pozwanego (wymiana okien, wanny, założenie bojlera oraz nowej armatury łazienkowej), które zostały przez powódkę poniesione już w okresie po przeniesieniu własności lokalu mieszkalnego na pozwanego.

Pozwany B. J. w odpowiedzi na pozew domagał się odrzucenia pozwu z uwagi na powagę rzeczy osądzonej, jednocześnie z ostrożności procesowej domagał się oddalenia żądań pozwu jako bezzasadnych.

Sąd Rejonowy w Iławie VI Zamiejscowy Wydział Cywilny w (...) wyrokiem z dnia 24 czerwca 2014 r. powództwo oddalił (punkt 1) oraz orzekł o zwrocie kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce przez pełnomocnika procesowego ustanowionego z urzędu (punkt 2).

Sąd pierwszej instancji ustalił, iż w dniu 18 października 2006 r. powódka zawarła z pozwanym i jego małżonką R. J. umowę sprzedaży nieruchomości wraz z umową o ustanowienie dożywotniej służebności mieszkania. Na mocy tej umowy sprzedała pozwanemu i jego małżonce nieruchomość w postaci lokalu mieszkalnego nr (...), położoną na parterze budynku wielorodzinnego w (...) przy ul. (...) nr 1, składającą się z pokoju i kuchni o powierzchni użytkowej wynoszącej 22,40 m, a także piwnicy, dla której Sąd Rejonowy w Iławie miejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych w (...) prowadzi księgę wieczystą KW nr (...). Małżonkowie J. nabyli przedmiotową nieruchomość za cenę 13.000,00 zł. Jednocześnie B. J. i R. J. ustanowili nieodpłatnie na nieruchomości położonej w N., KW nr (...), na rzecz powódki dożywotnią służebność mieszkania. W chwili sprzedaży mieszkanie przy ul. (...) 1 znajdowało się w złym stanie technicznym i wymagało remontu. W lokalu tym znajdowały się dwa nowe okna PCV. Barak było natomiast łazienki i WC. Po dokonaniu zakupu R. i B. J. dokonali generalnego remontu mieszkania. W latach 2005-2006 brat powódki T. K. dokonywał remontu stanowiącego uprzednio własność powódki mieszkania położonego przy ul. (...) 1. Wstawione zostały dwa nowe, plastikowe okna. Przeprowadzony przez niego remont obejmował zamontowanie wanny, baterii do wanny, baterii do zlewozmywaka, nowego bojlera elektrycznego. Wanna była montowana pod schodami, w pomieszczeniu wykorzystywanym przez powódkę jako łazienka. Pomieszczenie sanitarne pod schodami nie wchodziło w skład nabytego przez pozwanego i jego małżonkę lokalu. Wyrokiem z dnia 18 października 2012 r. wydanym w sprawie I C (...) Sąd Rejonowy w Nowym Mieście Lubawskim oddalił żądanie nakazania pozwanym B. i R. J. wydania nieruchomości (lokalu położonego przy ul. (...) 1 w (...)) powódce. Jednocześnie tym samym wyrokiem zasądzono od pozwanych na rzecz powódki kwotę 2.400 zł. Wydając powyższy wyrok Sąd ustalił między innymi, że powódka po zakupie lokalu mieszkalnego położonego przy ul. (...) dokonywała drobnych remontów, instalowała armaturę oraz dokonała zakupu okna. Montaż odbywał się w latach 2002-2004, zamontowano baterię do zlewozmywaka, wannę, bojler elektryczny oraz okno.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że roszczenia powódki dochodzone pozwem dotyczyły nakładów poczynionych przez nią na lokal mieszkalny położony przy ul. (...) 1 w (...) w roku 2007. Uwypuklono okoliczność, iż przedmiotowy lokal mieszkalny został przez powódkę w dniu 18 października 2006 r. sprzedany na rzecz pozwanego B. J. i jego małżonki R. J. i to pozwany wraz z małżonką ponieśli stosowne nakłady na przeprowadzenie remontu generalnego lokalu. Po dacie sprzedaży mieszkania przez powódkę, lokal ten nie był jej udostępniany w żadnej formie, powódka nie była jego najemcą, nie przedłożyła powódka także żadnych dokumentów uzasadniających jej twierdzenia co do ponoszenia wydatków na modernizację oraz wysokości kwot na ten cel przeznaczonych. Jednocześnie Sąd pierwszej instancji podkreślił, że akcentowane przez powódkę nakłady na zakup bojlera elektrycznego, wanny, armatury łazienkowej mogły być jedynie związane z remontem pomieszczenia, które i tak nie wchodziło w skład lokalu mieszkalnego zakupionego przez pozwanego i jego małżonkę. Sąd pierwszej instancji nie znalazł podstaw dla odrzucenia pozwu zgodnie z wnioskiem pozwanego, podkreślając, iż prawomocne orzeczenie w sprawie sygn. I C (...) Sądu Rejonowego w Nowym Mieście Lubawskim odnosiło się do roszczeń związanych z nakładami poniesionymi na lokal mieszkalny położony przy ul. (...) 1 w okresie poprzedzającym jego sprzedaż B. i R. małżonkom J..

Apelację od wyroku wniosła powódka Z. O., zaskarżając go w całości. Skarżąca zarzuciła obrazę przez Sąd pierwszej instancji przepisu prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. na skutek dowolnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego i błędnej konstatacji, iż nakłady poczynione przez powódkę na pomieszczenie łazienkowe, z którego obecnie korzystają pozwany i jego małżonka, pomimo iż nie wchodzi ono w skład lokalu sprzedanego przez powódkę, nie mogły być uznane za zasadne i kwalifikować się do zwrotu w ramach roszczenia dochodzonego pozwem w tej sprawie. Powódka domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i zasądzenia na jej rzecz od pozwanego kwoty 4.000 zł oraz zwrotu kosztów procesu według norm prawem przepisanych.

Pozwany B. J. w odpowiedzi na apelację domagał się jej oddalenia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powódki doprowadziła do uchylecia zaskarżonego wyroku, aczkolwiek z przyczyn odmiennych od tych, na podstawie których skarżąca konstruowała zarzuty wniesionego środka odwoławczego.

Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. W myśl art. 379 pkt 5 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi, gdy strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw.

Pozbawienie możliwości obrony swych praw przez stronę polega na tym, że strona na skutek wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutki tych wadliwości nie mogły być usunięte na następnych rozprawach przed wydaniem w danej instancji wyroku. Oznacza to, że chodzi tu tylko o takie wypadki, gdy strona rzeczywiście pozbawiona była możliwości obrony i wskutek tego nie działała w postępowaniu, a nie gdy mimo naruszenia przepisów procesowych strona podjęła czynności w procesie (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 11 czerwca 2014 r., III AUa 1076/14, System Informacji Prawnej Lex Omega nr 1488582). Nieważność postępowania z tego powodu następuje zatem, gdy strona została pozbawiona uprawnień procesowych wskutek wadliwego postępowania sądu, a nie wtedy, gdy na skutek własnego działania z uprawnień tych nie skorzystała, nie biorąc udziału w rozprawie, o której terminie została prawidłowo zawiadomiona (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 27 marca 2014 r., I ACa 1/14, System Informacji Prawnej Lex Omega nr 1463787). Uznać zatem trzeba, że nieważność postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony swych praw, może wystąpić w różnorodnych stanach faktycznych. Jednak w każdej sprawie, w której sąd odwoławczy przyjmie nieważność postępowania z tej przyczyny, musi stwierdzić, że doszło do naruszenia przepisów postępowania, czego skutkiem była niemożność działania strony w całym postępowaniu lub w jego istotnej części. Chodzi zatem tylko o takie uchybienia procesowe, które w praktyce uniemożliwiły stronie podjęcie stosownej obrony przed wydaniem merytorycznego rozstrzygnięcia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 12 marca 2014 r., I ACa 1219/13, System Informacji Prawnej Lex Omega nr 1455580).

Bez znaczenia jest to, czy uchybienie procesowe skutkujące nieważnością postępowania objęte zostało zarzutem apelacyjnym oraz czy między zaistniałym uchybieniem, a wynikiem sprawy zachodzi związek przyczynowy. Pozbawienie strony możliwości obrony swych praw nie następuje, jeżeli skutki tego uchybienia mogły być usunięte przed wydaniem wyroku w danej instancji (por. Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, komentarz do art. 379, A. Wiśniewski, System Informacji Prawnej Lex Omega 2014).

Zachowując chronologię czynności procesowych podejmowanych w przedmiotowej sprawie podkreślenia wymaga, że powódka, dla której został ustanowiony pełnomocnik procesowy z urzędu, domagała się zasądzenia pozwem kwoty 4.000 zł tytułem nakładów, jakie poniosła na lokal mieszkalny stanowiący obecnie własność pozwanego B. J.. Nakłady te, zgodnie z treścią pozwu, zostały przez powódkę poniesione w 2007 roku. Pierwsza rozprawa przed Sądem Rejonowym w Iławie VI Zamiejscowym Wydziałem Cywilnym w (...) miała miejsce w dniu 08 maja 2014 r., powódka stawiała się na niej osobiście wraz z pełnomocnikiem procesowym. Po zgłoszeniu wniosków dowodowych rozprawa została odroczone do dnia 10 czerwca 2014 r., po czym w tej dacie Sąd pierwszej instancji przeprowadził na rozprawie postępowanie dowodowe, powódka wraz z pełnomocnikiem była obecna na tej rozprawie, po czym nastąpiło jej zamknięcie, a Sąd Rejonowy odroczył ogłoszenie wyroku do dnia 24 czerwca 2014 r. W okresie pomiędzy datą zamknięcia rozprawy, tj. dniem 10 czerwca 2014 r. a wyznaczoną datą ogłoszenia orzeczenia, Sąd pierwszej instancji zarządzeniem z dnia 17 czerwca 2014 r. wezwał pełnomocnika procesowego powódki do sprecyzowania żądania pozwu poprzez wskazanie, czy dochodzone roszczenie dotyczy nakładów poczynionych przez powódkę w okresie przed, czy też po dacie 18 października 2006 r. (tj. sprzedaży przez powódkę przedmiotowego lokalu mieszkalnego pozwanemu i jego małżonce). Pełnomocnik procesowy powódki w dniu 23 czerwca 2014 r. przesłał do Sądu pierwszej instancji faksem pismo procesowe, informując w nim, iż roszczeń dochodzonych pozwem powódka dochodzi za okres, kiedy lokal mieszkalny położony w (...) przy ul. (...) 1 był już własnością pozwanego. W dniu 24 czerwca 2014 r. Sąd Rejonowy zamkniętą rozprawę otworzył na nowo, doręczono pozwanemu B. J., który jako jedyny stawił się w tym terminie w sądzie, pismo procesowe powódki precyzujące żądanie pozwu, po czym na tym samym posiedzeniu rozprawę zamknięto i ogłoszono wyrok (protokół k. 47).

Skoro zatem jest tak, że Sąd pierwszej instancji na podstawie zabranego w toku postępowania materiału dowodowego, głównie w postaci zeznań świadków, po zamknięciu rozprawy w dniu 10 czerwca 2014 r. uznał za konieczne

sprecyzowanie przez powódkę okresu, z jakim ta wiąże roszczenie dochodzone pozwem, to tym samym otwarcie zamkniętej rozprawy na nowo w dniu 24 czerwca 2014 r. na skutek okoliczności przedstawionych przez pełnomocnika procesowego powódki, winno skutkować zawiadomieniem o rozprawie także strony powodowej – czego nie uczyniono. Powódka, ani jej pełnomocnik procesowy nie brali udziału w otwartej na nowo rozprawie w dniu 24 czerwca 2014 r., zaś zgodnie z ostatnimi czynnościami, jakie miały miejsce po „pierwotnym” zamknięciu rozprawy w dniu 10 czerwca 2014 r. strona powodowa mogła zasadnie oczekiwać, iż w dacie 24 czerwca 2014 r. będzie miało miejsce jedynie ogłoszenie odroczonego wyroku i nie zostaną podjęte inne czynności procesowe. Pozwany B. J. stawił się na rozprawie w dniu 24 czerwca 2014 r., brał udział w czynnościach, jakie nastąpiły po ponownym jej otwarciu, co powinno skutkować posiadaniem przez stronę powodową jednakowych uprawnień procesowych, a wskutek wadliwego postępowania Sądu pierwszej instancji nie miało to miejsca.

Tego rodzaju uchybienie nie prowadziło do nieważności postępowania, gdyby strona powodowa pomimo tego miała faktyczną możliwość działania, a więc gdyby pełnomocnik powódki pomimo braku zawiadomienia o rozprawie w dniu 24 czerwca 2014 r. brała w niej udział, albo mogła składać kolejne wnioski lub wyjaśnienia, w tym także wnioski o powtórzenie przeprowadzonych pod jej nieobecność czynności. Dyspozycja art. 326 § 1 k.p.c. przewiduje możliwość jednokrotnego odroczenia ogłoszenia wyroku na czas do dwóch tygodni, z którego to uprawnienia Sąd pierwszej instancji skorzystał. Jednakże zgodnie z paragrafem drugim cytowanego przepisu ogłoszenie wyroku następuje na posiedzeniu jawnym, a nieobecność stron nie wstrzymuje ogłoszenia – stąd wniosek, że stawiennictwo strony na ogłoszenie odroczonego orzeczenia nie jest obowiązkowe, a czynność tę należy przeprowadzić także w braku stawiennictwa. Odmiennie traktować należy sytuację, gdy strona zawiadomiona jedynie o dacie ogłoszenia wyroku, nie zostaje zawiadomiona o otwarciu w tym dniu rozprawy na nowo i jej przeprowadzeniu bez udziału niezawiadomionej strony, a następnie wydaniu orzeczenia kończącego postępowanie w instancji.

Reasumując, podjęcie przez Sąd pierwszej instancji zapatrywania o konieczności otwarcia zamkniętej rozprawy na nowo, wobec nieobecności pełnomocnika powódki powinno było skutkować odroczeniem rozprawy i wyznaczeniem jej nowego terminu, z jednoczesnym zawiadomieniem o nowym terminie pełnomocnika procesowego powódki. Otwarcie rozprawy pod nieobecność strony powodowej, po której zamknięciu nastąpiło bezpośrednio ogłoszenie wyroku, skutkowało pozbawieniem strony powodowej możliwości obrony jej praw, a w konsekwencji była to przesłanka dla stwierdzenia nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 5 k.p.c.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy w Elblągu na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok, znosząc postępowanie w zakresie rozprawy z dnia 24 czerwca 2014 r. z powodu nieważności i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Iławie VI Zamiejscowemu Wydziałowi Cywilnemu z siedzibą w (...) do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.